

Тарас Маршалок, Анна Іванова

Тернопільський національний економічний університет

ФІСКАЛЬНА КОНСОЛІДАЦІЯ ТА ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – ПЕРСПЕКТИВИ СПІЛЬНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Економічна та політична нестабільність в Україні зумовили пошук дієвих інструментів стабілізаційного характеру. Досвід високорозвинених країн вказує, що саме децентралізація бюджетних повноважень може зробити істотний внесок у підвищення ефективності процесу управління на усіх рівнях влади. У результаті здійснення таких кроків, можна стабілізувати економіку, якщо політика децентралізації буде проводитися чітко, послідовно і достатньо продумано.

Однак, поряд із кризою управління, ще одним викликом для України в останні роки стало стрімке підвищення рівня державного боргу та розбалансованість доходів та витрат бюджету, що загрожує майбутньому економічному зростанню. Тому, для стабілізації публічних фінансів поряд із політикою децентралізації досить часто використовують фіскальну консолідацію, як політику уряду спрямовану на збалансування бюджету та врегулювання рівня державного боргу.

Як децентралізація, так і фіскальна консолідація здійснюють неоднозначний вплив на макроекономічний розвиток держави. Оскільки, можуть як сприяти покращенню економічного середовища в країні, так і його погіршенню. Беззаперечним залишається той факт, що органи місцевого самоврядування повинні відігравати важливу роль у проведенні фіскальної політики. Тому, визначення ролі та місця центральних та місцевих органів влади у процесі фіскальної децентралізації та реалізації політики фіскальної консолідації, а також їх взаємозв'язок у зазначених процесах є актуальними проблемами, що потребують нагального вивчення.

З огляду на актуальність, варто наголосити на тому, що бюджетна децентралізація має значний вплив на реалізацію політики фіскальної консолідації, зокрема такі впливи проявляються в наступних аспектах:

- зокрема децентралізація може знизити здатність центрального уряду до проведення успішної політики збалансування системи публічних фінансів;
- підвищувати здатність центрального уряду до збалансування бюджету шляхом покращення контролю за використанням бюджетних коштів та взаємну підзвітність усіх рівнів влади.

Також, децентралізація бюджетних повноважень передбачає зростання кількості управлінського апарату, що перешкоджає прийняттю жорстких рішень у здійсненні фіскальної політики. Тоді як, узгоджена фіскальна

консолідація вимагає більшої кількості бюрократичних рівнів, що, відповідно, ускладнює її реалізацію. При цьому зростає роль субнаціональних урядів, так, наприклад, важливе значення має співвідношення частки доходів центрального уряду та частки доходів органів місцевого самоврядування у загальних податкових надходженнях. Оскільки, центральний уряд часто фінансує конкретні статті видатків на місцевому рівні. У такому випадку всеохоплюючі зусилля, спрямовані на збалансування системи державних фінансів, безпосередньо стосуються цих фінансових відносин між центром і регіонами та вимагають підтримки останніх.

Відтак, навіть за умови, що центральний уряд не обмежується необхідністю погоджувати фіскальну консолідацію з територіальними громадами, автономні зусилля центру, спрямовані на збалансування системи державних фінансів, можуть бути знівельовані останніми. Оскільки, після успішної фіскальної консолідації центральний уряд має можливість надати підтримку місцевому рівню, наприклад, через систему фінансового вирівнювання. У такому випадку в органів місцевого самоврядування з'являється можливість витратити кошти додатково та накопичувати додаткові борги з надією отримувати допомогу із загальнодержавного рівня у майбутньому. Такі дії місцевого уряду знижують ефективність загальнодержавної фіскальної консолідації. Тому, стимули до надмірного витрачання коштів є тим сильнішими, чим більшим є обсяг міжбюджетних трансфертів у середині країни. Враховуючи вище зазначене, децентралізація бюджетних повноважень створює додаткові загрози проведенню фіскальної консолідації, оскільки зумовлює скорочення можливостей центрального уряду у проведенні стабілізаційних реформ та ускладнює узгодженість рішень стосовно конкретних заходів у межах політики фіскальної консолідації.

З іншого боку, децентралізація бюджетних повноважень посилює фіскальну дисципліну та фіскальну ефективність, таким чином посилюючи довіру до довгострокової фінансової стабілізації. Фіскальна децентралізація виступає гарантією, яка забезпечує зобов'язання стосовно того, що обрана фіскальна політика невдовзі не буде переглянута та змінена, навіть за результатами чергових виборів у країні.

Отже, здійснення фіскальної консолідації в умовах децентралізації бюджетних повноважень приховує в собі багато загроз, з одного боку, а з іншого, навпаки, дає поштовх до економічного розвитку та побудови демократичного суспільства.